

ПРИНЦИПИ СИНЕРГЕТИКИ У ДИЗАЙН-ОСВІТІ

Соціокультурний підхід до дизайну, розуміння його як людиновимірної системи спрямовують дизайн-освіту на пошук шляхів постійного оновлення навчальних методів та технологій. Актуальним виявляється превентивний характер освітніх систем, їх спрямованість на становлення художньо-проектної культури і творчої активності дизайнерів. Замість постійного реформування дизайн-освіти потрібні динамічні освітні моделі, здатні до самооновлення в умовах кризових станів. Вирішити означені проблеми, консолідувати і зробити дієвими отримані фахові знання можливо за умов введення в навчальний процес синергетичної складової.

Поняття «синергетична методологія», «педагогічна синергетика», «синергетичний підхід», знаходяться у стадії розробки. Водночас, дослідження дизайн-освіти у контексті загальних закономірностей синергетики стає подалі актуальним. Дизайн і як процес, і як результат формоутворення є складовою синергетики. Такі властивості дизайн – об'єкту, як системність, ймовірний характер розвитку, залежність від особливостей суб'єкту споживання, відповідність принципу додатковості, просторово-часова та суб'єктивно-об'єктивна єдність сприйняття об'єкту пов'язані з синергетичною картиною світу. Вважаємо, що синергетична методологія має стати підґрунтям методології структуроутворення в дизайні, чинником становлення художньо-проектної культури майбутнього дизайнера і, відповідно ядром методології дизайн-освіти.

Синергетика – сучасна теорія самоорганізації, розуміння складних процесів впорядкування через феномени хаосу. Дизайнерська діяльність передбачає врахування та опрацювання величезної кількості факторів у нестабільних умовах, що потребує від дизайнера окрім оцінної, аналітичної та художньої діяльності синергетичних знань щодо створення життєздатних систем. Саме синергетика розглядає принципи утворення та саморозвитку таких систем. Синергетика виявляє основи існування людиновимірних систем, до яких належать складні природні, технічні, соціогуманітарні і, безумовно, педагогічні.

Педагогічна синергетика займається дослідженням закономірностей самоорганізації та саморозвитку освітніх систем і проблем самовизначення та саморозвитку особистості на засадах відкритості, кооперації та співтворчості. Науковці доводять, що ефективність синергетичного підходу в освіті базується на оптимальному співвідношенні стимулюючих та мотивуючих факторів впливу на суб'єкт навчання з метою його саморозкриття, самоактуалізації та саморозвитку у процесі співпраці з іншими.

Залучення принципів синергетики до освітнього простору сприяє формуванню вмінь системного синтезу, стимулює студентів до

саморозвитку та самоактуалізації. Умови впровадження синергетичних знань пов'язуються з активізацією когнітивної комунікації, забезпеченням проблемного та особистісно-діяльнісного підходів до організації навчання, можливістю вільного вибору спрямованості та стратегії особистого навчання. Оптимальний вибір можливий на підставі системного синтезу, виявленні параметрів порядку (атракторних спрямувань), які мають співпадати з еволюційною стратегією особистості.

Впровадження в освітні системи принципів синергетики (гомеостатичність, ієрархічність, нелінійність, відкритість, нестійкість, емерджентність, спостережливість) уможливорює м'яке, відкрите моделювання реальності, акцентує проблеми системного синтезу в процесах становлення і розвитку складних людиновимірних систем на підставі цілісного підходу. Забезпечення принципу надлишковості виявляє спектр можливих напрямків розвитку системи освітнього простору та надає матеріал для аналізу та відбору оптимальних тенденцій цього розвитку. Розмаїття вибору та збереження стабільності структури – необхідні умови саморозвитку освітньої системи. Педагогічна синергетика пропонує специфічні методи навчання: самоосвіта, нелінійний діалог, пробуджуюче навчання, навчання як адаптивна модифікація, навчання як фазовий перехід. Головним виявляється оволодіння способами навчання, орієнтації у розгалуженій системі знань та способами самоосвіти.

Нелінійна ситуація відкритого діалогу чутлива до незначних впливів і пов'язана з нестійкими станами, невизначеністю, можливістю вибору. Викладач і студент мають функціонувати як єдина система у певному темпі, завдяки чому навчання стає інтерактивним, а його суб'єкти кооперуючими один з одним співпрацівниками. Стимулююче, пробуджуюче навчання спрямоване на пошук способу м'яких резонансних впливів задля виявлення та підтримки власного саморозвитку особистості. Метод виявляє і надає творчого спрямування хаотичній складовій поведінки особистості, що створює інноваційне поле і стимулює її творчу активність. Створюються умови індивідуалізації навчання, забезпечення його оптимального темпу і траєкторії, бажаного рівня освіченості, вибору навчальних дисциплін, викладачів, форм і методів навчання, навчальних і творчих завдань.

Пріоритетними для дизайн-освіти залишаються дидактичні аспекти адаптації принципів синергетики у навчальному процесі, використання їх у прогнозуванні та моделюванні освітніх систем, застосування в організації, моніторингу та управлінні навчально-виховним процесом. Усвідомлення синергетичних принципів створює основу світорозуміння постнекласичного періоду розвитку науки. Тому діяльнісний і змістовний компоненти дизайн-освіти мають ґрунтуватись на принципах синергетики і нести не лише традиційну функцію збагачення знаннями, вміннями та соціальним досвідом, але і превентивну функцію підготовки майбутнього дизайнера до художнього проектування у невизначених, складних умовах і кризових ситуаціях.